

TULÁCI V PARÍŽI

OD DRŽITELKY
PULITZEROVÉJ
CENY
ZA BELETRIU

JANE SMILEY

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava 2
E-mail: info@slovenskypisovatel.sk
www.slovenskypisovatel.sk
Zodpovedná redaktorka Hana Brunovská
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

Z anglického originálu Jane Smiley: Perestroika in Paris,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Alfred A. Knopf,
a division of Penguin Random House LLC, New York 2020,
preložila Lenka Cinková.

Copyright © 2020 Jane Smiley
All rights reserved
Translation © Lenka Cinková 2021
Cover Design © Barbara Baloghová 2021
Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2021

ISBN 978-80-220-2360-3

PRVÁ ČASŤ

1

Paras vyhrala dostihy. S veľkou radosťou preskočila všetky prekážky, mala pocit, že je vo vynikajúcej forme. Gaštanový valach, ktorý skončil na druhom mieste, za ňou zaostal tak ďaleko, že ani nepočula dupot jeho kopýt (pravda, istú zásluhu na tom mali aj kričiaci diváci). Cez cieľovú čiaru takmer pretancovala. Všetci sa veľmi tešili – džokej z nej zoskočil saltom vzad, ošetrovateľka ju pobožkala, od svojej trénerky Delphine dostala objatie a tri kocky hnedého cukru a neskôr, keď sa upokojila a vychladla, aj obrovskú dávku chutnej mrkvy.

Boli to posledné preteky nielen v ten deň, ale aj za celý rok – bol začiatok novembra. Dodávka odviezla štyri kone ešte pred dostihmi a mala sa vrátiť po ňu, ale meškala. Stajňa bola prázdna a jej ošetrovateľka Rania povedala, že si odskočí na toaletu. Prečo sa

nevyčíká priamo tu v stajni? pomyslela si Paras, no na túto otázku nikdy nedostala odpoveď.

Na rozsiahlu zeleň dostihovej dráhy v parížskej štvrti Auteuil zosadal súmrak. Z prekážok ostali len tmavé obrysy, črtali sa na pozadí stále zelenej trávy. Kým Paras obdivovala tento výhľad, oprela sa o dvierka svojho boxu ako už veľakrát, no tentoraz sa prihodilo niečo, čo sa ešte nikdy nestalo – dvierka sa otvorili. Po krátkom zaváhaní opatrne vyšla na jemný vrždiaci štrk a odfrkla si. Všade bolo ticho. Videla, že všetky boxy sú tmavé a prázdne. Jedinou jasnou farbou široko-ďaleko bola žiarivá zeleň dostihovej dráhy. Pri pohľade na ňu si Paras najprv netrúfala vydať sa do neznáma. Ale bola to veľmi zvedavá kobyľka.

Pri nohách jej ležalo niekoľko predmetov, ktoré tam nechala Rania – ošetrovateľský kufrík plný kief, Parasina modrá prikrývka a čosi, čo sa podľa jej informácií volá kabelka. To jediné Paras zaujalo – už videla veľa kabeliek a často o nich počúvala. Práve vyhrala dostihy a vedela, že má dostať odmenu – možno je to práve táto kabelka. Sklonila hlavu, oňuchala ju a našla rúčku. Zdvihla kabelku a odklusala z pozemku pred stajňou na dostihovú dráhu. Hoci práve odbehla dlhé preteky so štrnástimi prekážkami, bola plná energie. Vyhodila nohy do vzduchu a zaerdžala.

TREBA POVEDAŤ, ŽE PARAS VÔBEC NEMALA v úmysle ujsť. Okrem toho, že mala rada dostihy, Delphine, Raniu, svoju „majiteľku“ Madeleine, niekoľko ďalších koní a svoj pekný, čistý box v meste Maisons-Laffitte, podobne ako ostatné kone nič iné ani nepoznala. Všetky sa narodili na príjemných statkoch na vidieku a do Maisons-Laffitte prišli ešte ako mláďatá. Potom už len dookola cválali, jedli, vozili sa v dodávke a súťažili, odkedy si Paras pamätala. Bol to aktívny život, v Maisons-Laffitte sa dni začínali skoro, najmä pre tie kone, ktoré trénovali beh cez prekážky. Občas sa medzi sebou zhovárali, aký je asi svet tam vonku. Niektorí svetáci z juhu alebo spoza mora už videli aj iné dostihové dráhy a trochu sa nad ostatné kone vyvyšovali. Našli sa aj také, ktoré vraveli, že by z tohto života rady unikli, no nikdy sa nezmienili o tom, čo iné by mohli robiť. Paras bola presvedčená, že ani jeden z nich nie je taký zvedavý ako ona.

Pozrela na trávu – volali ju turf, ale bola to tráva, hustá a zelená. Vyzerala neuveriteľne chutne, no dostihové kone z nej nikdy nezjedli ani stebielko, také čosi by im ani nenapadlo. Dostihová dráha slúži na pretekanie, nie na jedenie. Paras si z nej odhryzla.

Tráva bola skutočne lahodná, sladká a voňavá, chuťtila trochu po ovocí. Výborne sa žula, nebola príliš mäkká ani celkom tvrdá ako seno. Bolo príjemné hrýzť živé stebielka. Paras kráčala, obhrýzala trávu, sem-tam klusala alebo vyhodila nohy do vzduchu,

dokonca sa dvakrát len tak pre zábavu postavila na zadné. Dávala si pozor, aby nestratila kabelku – ak sa od nej príliš vzdialila, vždy sa vrátila a zobrala si ju. Čoskoro sa celkom zotmelo, ale Paras to neprekážalo. Potme videla dobre.

Vystrájala, pásala sa, nespúšťala z očí kabelku, kde-tu oňuchala prekážku a spomínala na dnešné dostihy. Skúmala zaujímavé byliny a kríky, vošla do lesa a z ničoho nič sa ocitla na okraji cesty. Vedela, že cesta slúži na to, aby po nej mohli jazdiť dodávky – už neraz takto cestovala.

Na opačnej strane cesty sa črtali rôzne zaujímavosti: ďalšie stromy, ďalšie chodníčky, iná cesta vedúca pomedzi vysoké budovy, autá – tie dobre poznala – zaparkované v okolí budov. V niekoľkých oknách sa svietilo. Bola tam tráva, a práve to ju napokon zlákalo. Podkovy zvučne zacvendžali na vozovke. Paras zdvihla chvost, ohla krk a niekoľkokrát si odfrkla. Onedlho mala dostihovú dráhu ďaleko za chrbtom.

NIKTO NEVEDEL, že Frida žije na Námestí Trocadéro. Frida bola elegantný nemecký krátkosrstý stavač s fľakatou srstou, hnedou hlavou a dvoma hnedými škvrnami na chrbte. Hrdo sedávala na rôznych miestach na námestí a tvárila sa, že patrí k tomu alebo onomu človeku a čaká, kým ju po príjemnej prechádzke odvedie domov. Po námestí sa pohybo-

vali davy ľudí, takže si ju nikto nevšimal, a vyhadzovali také množstvo jedla, že sa jej ľahko darilo udržiavať si postavu. Každý deň sa starostlivo vyumývala od hlavy až po päty. Frida námestie dobre poznala, lebo jej bývalý majiteľ Jacques tam trávil veľa času. Stál tam kruhový objazd, do ktorého ústilo sedem ciest. Jeho stred tvoril zelený priestor, kde rástlo veľa stromov a kríkov. Autá museli na objazde spomaliť, bolo teda pravdepodobnejšie, že Jacques dostane pár drobných. Hore na kopci bol preplnený cintorín, kde Jacques za teplého počasia rád spával. Frida tam po večeroch chodievala. Dve veľké budovy oddelené klzkým voľným priestranstvom, ktoré Frida nemala v láske (Jacques ich nazýval Palais de Chaillot), poskytovali výhľad na rozľahlý park plný cestičiek a stromov, ktorý siahal až k rieke. V ňom sa vždy našlo dosť miest, kde si mohla pobehať, a prechádzalo sa tam veľké množstvo ľudí, čo tiež zvyšovalo pravdepodobnosť, že Jacquovi niekto prispeje. Frida sa pravidelne kúpala vo fontáne pod palácom. Ak chce pes žiť v Paríži, nemôže byť špinavý a smrdieť – inak by ho okamžite odvedli žandári.

Fridu žandári nikdy neodvedli. Jacques jej vštepil, že takému osudu sa treba za každých okolností vyhýbať. Vždy keď v diaľke zbadal policajné auto alebo policajta, vstal z chodníka, zbalil si misku, podložku a gitaru a odvedol Fridu do vedľajšej uličky. Jacques poznal všetky ulice, dvory a cintoríny, najmä na západnom brehu rieky. S Fridou na mno-

hých z týchto miest prespávali. Potom sa raz ráno na jednom dvore neďaleko odtiaľ nezobudil, a keď prišli žandári, Frida ubzikla. Z diaľky sledovala, ako ho zdvihli, naložili do dodávky a odviezli, a dodnes tomu neporozumela. Jeho gitaru tam nechali. Frida sa k nej dvakrát vrátila a oňuchala ju, akoby jej gitara mohla prezradiť, čo sa stalo, no na nič neprišla. Keď Jacques odniesli, bolo horúco, jasno a stromy boli plné listov. Teraz sa schladilo, listy opadali a Frida si musela priznať, že hoci ju občas potľapká po hlave nejaký okoloidúci, cíti sa osamelá a nevie, čo ďalej. Jacques bol jej jediný priateľ a on sám nemal nijakých priateľov. Frida netušila, ako sa s niekým spriateliť, či už so psom, alebo s človekom. Nešlo len o to, že Jacques bol samotársky a dával na ňu pozor. Upravené parížske psy na vôdzkach sa iných psov stránili. Keď sa Frida k niektorému z nich priblížila, okamžite sa hlasno rozštekal a upozornil na jej nevhodné správanie.

To však neznamená, že keď na svitaní zbadala Paras, ako za plotom na Trocadére požiera trávu, ihneď vedela, že sa z nich stanú priateľky. V skutočnosti vedela len to, že niečo také ešte v živote nevidela. Ladný, elegantný kôň, ku ktorému nie je pripnutý koč, si tu len tak stojí a spása trávu. Frida si sadla, akoby jej Jacques prikázal: Frida, *assieds!* S údivom hľadela na koňa. Dvakrát zaštekala. Kôň mykol ušami, ale nezdvihol hlavu.

Pes sa nesmie ku koňom približovať bez uváženia. Majú veľké kopytá a zuby, niektoré sú rýchle, iné ťaž-

kopádne. Niekedy, keď sa pohonič nepozeral, Jacques dal bielym koňom zapriahnutým do vozov kúsok jabĺčka, no nikdy Frida nedovolil, aby ich oňuchávala alebo skúmala. Napriek tomu sa teraz postavila, preskočila nízky plot a podišla ku koňovi, ani nie preto, aby ho oňuchala, ale aby si lepšie obzrela predmet, ktorý ležal neďaleko a vyzeral ako kožená kabelka. Pre Fridu neexistovalo nič vzrušujúcejšie než kožená kabelka. Ľudia ich stále nosili – veľké, malé, voňavé i menej voňavé, a vždy si ich pevne pridržiali. Z kabeliek vybrali všetko možné, no predovšetkým mince. Keď sa s Jacquesom usadili na správne miesto na ulici, Jacques vyhrával na gitare a Frida sa tváрила bdelo a priateľsky, mince sa im do misky len tak sypali. Frida pochopila, že mince sú dobré, lebo keď ich Jacques každý večer počítal, usmieval sa.

Frida sa potichu zakrádala ku kabelke, ako keď stopovala vtáky – ňufák vystrčený, hlava sklonená, uši nastražené. Kôň ďalej prežúval trávku.

Možno keby kabelka mala zips a Frida by ju nevedela otvoriť, tento príbeh by sa odohral inak – Delphine by Paras našla a odviedla domov do Maisons-Laffitte a Frida by si musela vymyslieť iný spôsob, ako sa s niekým spriatelíť. No kabelka sa zatvárala na magnet a otvoriť ju bolo celkom jednoduché. Keď ju Frida odopla, trochu ju postrčila ňufákom, aby sa pozrela, čo sa nachádza vnútri, a videla, že v kabelke sú peniaze. Áno, bol tam aj lesk na pery a kefa na vlasy, no boli tam hlavne peniaze, papierové a v rozličných farbách (pes vidí červenú ako hnedú, modrú

ako modrú a zelenú ako bledožltú). Hneď vedela, ktoré by Jacqua nadchli – s tými najbledšími nemala veľa skúseností, ale raz, keď Jacques hral a spieval pred stanicou metra Saint-Michel, prechádzal okolo vysoký muž v špicatých topánkach a s veľkým klobúkom na hlave, zastavil sa, vypočul si celú pieseň, povedal „vďaka, človeče“ a hodil do misky práve takúto svetlú bankovku. Jacques ju rýchlo schmatol, aby ju neodniesol vietor. Frida postrčila veko na kabelke, aby sa zavrela, a o krok ustúpila.

To stačilo, aby koňovi narazila rovno do predných nôh. Kôň nad ňou stál a hľadel na ňu. Peniaze boli skutočne veľmi zaujímavé – Frida si ani nevšimla, kedy sa k nej priblížil. Stuhla a kobyla ju oňuchala. Odfrkla si (to Fridu vydesilo), ale neukázala zuby. Frida si odkašlala a dôstojne si sadla – alebo si to aspoň myslela. Kobyla sa nosom dotkla Fridinho ňufáka a vzápätí ho položila na kabelku. Frida vedela, že to znamená: „Je moja.“ Kýchla si. Často sa jej to stávalo, keď bola nervózna. Napokon zo seba vytisla: „Stratila si sa?“

Kobyla odpovedala: „Neviem.“

„Si niekde tu z okolia?“ opýtala sa Frida.

Kobyla znovu odpovedala: „Neviem.“

Frida nikdy nenavštívila dostihovú dráhu, hoci bola vzdialená len pár kilometrov.

„Ako sa voláš?“ opýtala sa.

Kobyla odvetila: „Volajú ma Paras, ale v skutočnosti sa volám Perestrojka. Som potomkom Moskovského baletu a kobylý Mapleton, ktorá je potomkom Veľ-

kého smreka. Môj rodokmeň siaha k Severnému tanečníkovi a Bylinožrútovi a z matkinej strany až k St. Simonovi.“

„Čo to všetko znamená?“ nechápala Frida.

„To sú moji predkovia. Sú medzi nimi výborné dostihové kone...“

„Pochádzal jeden z nich z Moskvy?“

„Kde je Moskva?“

„V Rusku. Aj tu v Paríži občas počuť ľudí, ako hovoria po rusky.“ Frida zavše začula, ako sa o tom Jacques zhovára s iným pouličným muzikantom. Rusi vraj milujú Paríž. Dodala: „Určite vieš, že perestrojka je ruské slovo.“

„To som nevedela,“ odvetila Paras. Myslela si, že je to nezmyselné slovo, no malo dobrý rytmus, trochu ako rázny klus.

Fride prišlo na um, že tá kobyľa možno nevie ani to, čo sa skrýva v jej kabelke.

Paras povedala: „Mám tri roky. Som mladá kobyľka, ale čoskoro budem dospelá.“

„Mladá kobyľka?“ začudovala sa Frida.

„To znamená, že som samica.“

Frida si pomyslela: To mi bolo jasné už z tvojho pachu. Ale nič nepovedala.

Slnko už vyšlo na oblohu, ale na Trocadére sa nič nedialo – námestie ožívalo až v čase obeda. Frida vzala do zubov rúčku kabelky a odniesla ju o kus ďalej na miesto, kde ich neuvidí veľa ľudí. Paras ju nasledovala. Frida pustila kabelku do trávy, zatiaľ ostane tam.

Sadla si a pozrela na kobyľu. „Čo jedávaš?“ opýtala sa.

Kobyľa sa obzrela okolo seba a opýtala sa: „Čo jedávaš ty?“

„Ako kedy. Niekedy trochu cibulovej polievky. Ak mám šťastie, tak kúsok hovädzieho rezňa. Veľa chleba. Staré toasty so syrom a šunkou. Sem-tam kuracie alebo jahňacie stehno. Kosti. Strava je tu pestrá. No je v nej veľa syra.“

„A čo ovos, seno, jablká a mrkva?“

„No, v Pâtisserie Carette dostať chutné jablkové tortičky a do niektorých šalátov dávajú strúhanú mrkvu. Ale je to drahé.“

„Čo to znamená?“

Frida sa opäť zahľadela na kobyľu. Je taká veľká, a predsa taká hlúpa. Alebo možno skôr naivná. Celý život sa o ňu niekto staral, nevie, ako to na svete funguje. „Pekná kabelka,“ prehodila.

„Vážne? Páči sa ti?“

„Pozrela si sa dovnútra?“

„Nie, je tam niečo?“

Frida neodpovedala a Paras sa znova pustila spásať trávu.

Frida po chvíli podišla k hromade hlíny, na ktorej na jar a v lete rástli kvety. Neschúlila sa do kľbka, ako keď sa ukladá na spánok. Zaujala polohu, v ktorej zvykla premýšľať – hlava hore, predné nohy vystrčené a zadné schované pod telom. Takto mala na všetko dobrý výhľad a zároveň si mohla trochu odpočinúť. Každý pes, ktorý strávil celý život v uliciach

Paríža, vedel ľahko rozoznať hlupáka. Tej kobyľe na kabelke očividne záleží, no Frida jej ju nemusí zobrať, stačí, ak jej ukradne peniaze. Mohla by ich odtiaľ vytiahnuť, vziať ich do papule, odniesť na svoje miestečko na cintoríne a tam ich schovať. Mala veľkú papuľu a bola v tom zbehlá. Keď si napríklad pes na raňajky uloví holuba, musí sa nejako postarať o perie, to už Frida urobila viackrát. Ako ukradnúť peniaze nebola jej najväčšia starosť.

Mohla by s tým množstvom bankoviek opustiť Paríž a vrátiť sa tam, odkiaľ prišla, na miesto, ktoré si ešte matne pamätala? Spomínala si na stromy a obrovské polia, kde sa mohla dosýta vybehať. Žili tam bažanty, husi, jarabice a jelene, krásne zvieratá, ktoré sa ťažko stopujú. Frida ich nestopovala, bola ešte len šteniatko, ale jej matka a neskôr aj iné psy, s ktorými sa zoznámila, keď rástla, celý čas rozprávali o tom, ako sa k nim priblížiť, aby si nič nevšimli, a ako sa vyhnúť čomukoľvek, čo by ich svojím zvukom mohlo vyplašiť, napríklad spadnutému listu či vetvičke. Potom ju odtiaľ Jacques zobral (Kúpil ju alebo ukradol? To sa nikdy nedozvedela.) a priviedol do Paríža. Mohla by si s tým množstvom bankoviek kúpiť lístok na vlak a vybrať sa na podobné miesto, tak ako to urobil Jacques? Pred rokom sa s Jacquom odviezli vlakom do mesta zvaného Lyon, kde ju Jacques nechával takmer celý deň samu v izbe a odložil aj gitaru. Áno, mali posteľ, kde sa mohli vyspať, no ani pohodlný spánok im nemohol vynahradiť tie štyri tesné steny, z ktorých boli obaja nervózni. Nasadli

na vlak do Paríža, a hoci už zo stromov opadlo lístie a kaluže boli tvrdé a studené, boli radi, že sa vrátili. Navyše zarobili veľa peňazí. Jacques ju posadil pred misku bez vlneného kabátika a okoloidúce dámy v kožuchoch znepokojovalo, že sa tak trasie. Čoskoro mali misku plnú mincí. Azda by bolo príjemné žiť na mieste, kde by sa nemusela celé dni a noci tváriť, že tam patrí, hoci väčšina ľudí, ktorých stretáva, si to nemyslí. No napokon musela uznať, že nevie, ako na to – bez ohľadu na peniaze.

PARAS VEĽMI DOBRE VEDELA, že Frida je pes. Psy majú svoje využitie. Aj Delphine mala na pozemku stajne psa. Bola to malá, bystrá flakatá samica Jacka Russella, volala sa Vrahyňa. Celé noci a veľkú časť dňa trávila lovením potkanov. Dala im vydýchnuť len v čase večere, vtedy sa rada pohrala s loptičkou. Paras s ňou raz za čas debatovala o potkanoch. Ne-
prekážali jej, tak ako väčšine koní. Vždy vedela, keď bol nejaký nablízku – potkany robia hrozný hluk a majú špecifický pach, a ak jej aj odjedli zopár hl-
tov obilia či trochu sena, sotva si to všimla. Ani Vrahyňa proti nim osobne nič nemala, no ako jej vy-
svetlila, ich pohyb – rýchly beh popri stene, a zrazu šup do diery! – ju priťahoval ako magnet. Zabíjanie potkanov jej šlo veľmi dobre a prinášalo jej čoraz väčšiu radosť, lebo čím viac ich vykynožila, tým väčšími si uvedomovala, že už jej ostali iba tie naj-

múdrejšie a najrýchlejšie. V minulosti chytila potkana raz za pár dní, teraz sa jej to darilo raz za týždeň, a jej horlivosť tým len vzrástla. Vrahyňa mala v stajni rušnejší život než Paras a kobyľka jej občas závidela, že sa nikdy nenudí. Paras sa zahľadela na psa a opýtala sa: „Zabíjaš potkany?“

„Potkany neznášam.“

„Prečo?“ To je asi nejaký psí problém, pomyslela si Paras.

„Majú veľmi horkú chuť.“ V skutočnosti potkana jedla iba raz – našla ho mŕtveho na ulici a chcela ho len ochutnať.

„Prečo ich ješ?“

„Načo by som ich inak zabíjala?“

„Naša sučka v Maisons-Laffitte ich zabíja stále. Zlomí im krk a nechá ich tak.“

Frida si odfrkla a opýtala sa: „Dávajú jej psie jedlo, však?“

Paras sa nevedno prečo zdráhala povedať, že áno. „Ale veľmi jej nechutí.“

„Niektoré psy zjedia všetko,“ odvetila Frida.

Po chvíli sa Paras opýtala: „Tak, o čom sa psy celý čas rozprávajú? O jedle?“

Frida sklonila ňufák k zemi, oňuchala pár vädnúcich kvetov a vlhkú hlinu a odvetila: „Áno. O čom sa rozprávajú kone?“

„O tom, kto vyhral posledné dostihy a kto vyhrá tie najbližšie. Všetci hovoria o svojich príbuzných. Niektoré kone sa s tebou ani nedajú do reči, ak nie si potomkom Severného tanečníka, no nie všetky

rodiny sú také povýšenecké.“ Chvíľu uvažovala. „Pravdupovediac, včerajšok bol veľmi príjemný – nijaké táraniny o otcovej či matkovej rodine a o mojich bratoch a sestrách.“ Opäť sa odmlčala a dodala: „Rozprávame sa aj o džokejoch.“

„A to je čo?“

„Keď pretekáme, džokeji chodia s nami. Niektorí sú lepší, iní horší.“

„Aj oni bežia?“

„Nie, jazdia na nás.“

Sučka sa zatvárila zarazene. „Ale to vás určite veľmi spomaľuje.“

„To je pravda, ale len medzi nami, nie všetky kone vedia, ako a kadiaľ bežať, takže džokeji sú užitoční. Mnohé si to však nechcú priznať a sťažujú sa.“

„A čo naháňate?“

Paras sa zamyslela a odvetila: „Neviem.“

Tým sa rozhovor skončil.

Paras znova začala požírať trávku, ale ráno plynulo a Frida vedela, že kaviarne sa nakoniec otvoria, prídu ľudia, ktorí sa v nich budú chcieť naobedovať, a určite im neunikne, že na Trocadére bez dozoru postávajú pes a kôň. Frida netušila, ako by tú situáciu mala vyriešiť Paras. Pes sa môže usadiť k nejakej kaviarni alebo obchodu a tváriť sa bdelo a priateľsky, ale kôň je oveľa väčší a očakáva sa, že bude zapriahnutý do koča. Na druhej strane je pravda, že ľudia, ktorí si v Paríži idú kúpiť obed, si často vôbec nevšimajú, čo sa okolo nich deje. Po celom meste je veľa sôch, napríklad tam hore stojí na podstavci

čierny kôň, ktorý sa nehýbe a chvost mu veje aj vtedy, keď nefúka vietor. Frida nikdy nevidela, že by sa naň niekto pozeral.

Kabelka by však mohla upútať pozornosť. Frida nechcela, aby do nej ľudia nazerali, a tak podišla k Paras, sadla si pred ňu a trpezlivo počkala, kým kobyla oňuchá ďalší kúsok trávy a odhryzne si. Potom vyhlásila: „Ak budeš potichu, môžeš tu ostať, ale mala by si“ – nepovedala „mali by sme“ – „niekam schovať tú kabelku. Sú v nej peniaze.“ Pre istotu dodala: „Ľudia peniaze zbožňujú. Niekto by ti ich mohol ukradnúť.“

„Sú chutné?“

„Nie.“ Frida ich sem-tam zo zvedavosti ochutnala. „Ale ak chceš žiť v Paríži, budeš ich potrebovať veľa.“

„Čo sa s nimi robí?“

„Dáš z nich trochu ľuďom a oni ti za ne dajú niečo iné.“

„Čo napríklad?“

„Napríklad... mrkvu a jablká.“

Paras na ňu pozrela a nastražila uši. „Čo je Paríž?“ opýtala sa.

„Mesto, v ktorom práve sme. Ty teda naozaj nič nevieš?“

Paras odvetila: „Povedala som ti, že som ešte len kobylka. Prvého januára budem dospelá, potom toho budem vedieť oveľa viac. Koľko máš rokov?“

Frida nepoznala odpoveď, a tak mlčala.

Na okamih si pomyslela, že napriek kabelke a pe-